

ми. Для цього необхідне розроблення обґрунтованої довготермінової стратегії дій зі сторони всіх учасників (суб'єктів) регіональної діяльності, з урахуванням всієї складності взаємодій економічних, екологічних та соціальних чинників.

Висновки: 1. Запропонована соціо-еколого-економічна система базується на дослідженні основних макроекономічних показників у регіональному аспекті. Насамперед, це валова додана вартість – первинні доходи, що створюються учасниками виробництва і розподіляються між ними. Цей показник представлений у дослідженні модифікованою виробничою функцією Кобба-Дугласа, для реалізації якої використано метод побудови раціонального сплайна, що дало змогу проаналізувати економічне зростання регіону в період сталого розвитку.

2. Запропоновану в дослідженні систему моделей сталого розвитку регіону можна відобразити у вигляді синтезу моделей соціо-еколого-економічного розвитку регіону, економічного зростання регіону, інтегрованих характеристик ефективності виробництва.

Література

1. **Артеменко В.Б.** Методи інтегральної оцінки якості життя населення в управлінні регіональним розвитком // Регіональна економіка. – 2002. – № 1. – С. 166-176.
2. **Бублик С.Г.** Технологічні закономірності людського розвитку // Проблеми науки. – 2002. – № 10. – С. 2-11.
3. **Гурман В.И.** Модели управления природными ресурсами. – М. : Изд-во "Наука" 1981.
4. **Интрилигатор М.** Математические методы оптимизации и экономическая теория. – М. : Изд-во "Прогресс", 1975. – 315 с.

Солтисик О.О. Системное моделирование региональной экономики с позиции устойчивого развития

Предложено системное моделирование региональной социально-экономической системы, которая базируется на основе трех взаимозависимых блоков – природы, экономики и общества. Исследуемую систему моделей устойчивого развития региона можно отобразить в виде синтеза моделей социо-эколого-экономического развития региона, экономического роста региона, интегрированных характеристик эффективности производства.

Soltysik O.O. Regional economy system modelling from the positions of stable development

In this essay the model of system of regional social-economical system, which is based on three interdependent units (nature, economics and society) has been propounded. The probed models system of region steady development can be represented as a synthesis of models of social-ecology-economic development of region, economy growing of region, computer-integrated descriptions of efficiency of production.

УДК 336.14

Студ. Г.В. Стричак; доц. Г.А. Лех, канд. екон. наук –
Львівський ДУВС

РОЛЬ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Досліджено вплив місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток регіонів. Здійснено оцінку механізму формування та виконання місцевих бюджетів за умов обмеженості фінансових ресурсів. Визначено критерії видатків місцевих бюджетів.

Постановка проблеми. Сьогодні питання децентралізації бюджетної системи України значно актуалізуються, адже фінансова децентралізація є однією з функціональних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади: децентралізація процесів ухвалення рішень збільшує можливості участі місцевої влади у розвитку підконтрольної їй території; фіскальна децентралізація сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом ретельного узгодження видатків органів влади з місцевими потребами та уподобаннями.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретично-методологічну основу для написання роботи становлять законодавчі та нормативні акти, що стосуються питань формування та виконання місцевих бюджетів: Бюджетний кодекс України, Закони України "Про місцеве самоврядування", "Про Державний бюджет України на 2008 рік", "Про Державний бюджет України на 2009 рік", місцеві бюджети Львівської області; наукові праці О.Д. Василика, В.К. Павлюка, Я.П. Городеєвої, І.В. Сало, І.В. Деркача та інших вчених-економістів, матеріали періодичного друку, інші джерела інформації.

Постановка завдання. Одна з основних функцій місцевого самоврядування – діяльність щодо задоволення суспільних потреб. Насамперед, це діяльність, пов'язана з упровадженням у життя соціальної програми держави, до якої, зокрема, входить соціальний захист населення, охорона здоров'я населення, розвиток культури, спорту, молодіжні програми, а також діяльність, пов'язана з наданням послуг та забезпеченням ефективного функціонування тих господарських одиниць, які надають комунальні, житлові, транспортні та інші послуги. Основними завданнями дослідження є:

- 1) показати вплив місцевих бюджетів та соціально-економічний розвиток регіонів;
- 2) здійснити комплексну оцінку механізму формування та виконання місцевих бюджетів за умов обмеженості фінансових ресурсів;
- 3) визначити критерії видатків місцевих бюджетів;
- 4) обґрунтувати напрям розвитку фінансової ініціативи місцевих органів влади у формуванні та виконанні місцевих бюджетів.

Реалізація значної частини цих завдань потребує залучення суспільних фондів. Основним джерелом фінансування таких завдань є місцеві бюджети разом з ресурсами фондів цільового призначення.

Виклад основного матеріалу. Однією з ключових проблем сучасного розвитку національної економіки є обмеженість фінансових ресурсів. Її вирішення вимагає не тільки визначеної державної діяльності в підтриманні фінансової місцевих бюджетів, але й відповідної взаємозалежності між доходами та видатками, оскільки обмеженість фінансових ресурсів звужує економічну базу функціонування бюджетної системи держави, зокрема її складової ланки – місцевих бюджетів.

Існування впродовж тривалого періоду централізації різних гілок державної влади призвело до послаблення функцій місцевих органів влади щодо формування і виконання місцевих бюджетів. На сучасному етапі на місцях недостатньо науково обґрунтована фінансова політика у сфері дохідної частини місцевих бюджетів та цільового використання бюджетних коштів. От-

же, низький економічний рівень окремих адміністративно-територіальних одиниць не забезпечує створення умов для виходу національної економіки на траєкторію економічного зростання.

У сучасних умовах проблему формування та виконання місцевих бюджетів винесено на рівень вищих національних державних пріоритетів, тому саме місцевим бюджетам, як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування, належить особливе місце в бюджетній системі нашої держави.

Табл. 1. Доходи та видатки зведеного бюджету Львівської області

Показника	2000	2007	2008
	млн грн		
Доходи – всього	1055,3	4581,0	5316,7
Податкові надходження	400,8	1307,5	1857,2
зокрема			
податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	273,2	957,7	1457,2
прибутковий податок із громадян	260,1	949,5	1444,0
податок на прибуток підприємств та організацій	13,1	8,2	13,2
збори за спеціальне використання природних ресурсів	50,3	118,8	128,3
зокрема плата за землю	48,0	113,4	120,2
місцеві податки та збори	23,9	24,1	27,8
неподаткові надходження	61,7	155,0	222,0
доходи від операцій з капіталом	5,8	177,1	237,2
офіційні трансферти з Державного бюджету України:			
дотації	338,7	1136,2	1559,8
субвенції	222,6	1787,3	1050,5
Видатки – всього	1085,4	3712,2	5180,5
зокрема			
державне управління	32,8	170,0	227,5
освіта	219,0	1088,3	1607,1
охорона здоров'я	202,3	751,9	983,8
соціальний захист населення та соціальне забезпечення	353,2	518,6	944,2
духовний та фізичний розвиток (культура і мистецтво, засоби масової інформації, фізична культура і спорт)	39,6	165,5	221,4
житлово-комунальне господарство на розвиток окремих галузей економіки	82,0	350,5	153,7
на розвиток окремих галузей економіки	104,0	457,8	559,4
Перевищення доходів над видатками, дефіцит (-)	-30,1	46,2	136,2

Важливу роль відводять місцевим бюджетам в соціально-економічному розвитку території, адже саме з місцевих бюджетів здійснюють фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення засобів масової інформації; також фінансують різноманітні молодіжні програми, видатки та впорядкування населених пунктів. Саме з місцевих бюджетів здійснюють видатки на соціальний захист.

Упродовж останніх років більшу частину коштів спрямовують у невиробничу сферу, фонди соціального споживання, які використовують переважно на оплату праці, соціальної виплати. Відбувається різке зниження обсягів державних інвестицій у виробничі галузі: відмирають інвестиційні функції бюджетної системи, бюджети перетворюються у споживацькі.

Як видно з табл. 1, основними статтями фінансування з місцевих бюджетів є освіта та охорона здоров'я. Видатки на утримання в 2008 р. установ освіти були затверджені в розмірі 1607,1 млн грн, що становить 83,4 % від потреби, на охорону здоров'я 983,8 млн грн, відповідно – 96,3 %. Структуру видатків спостерігаємо із схеми.

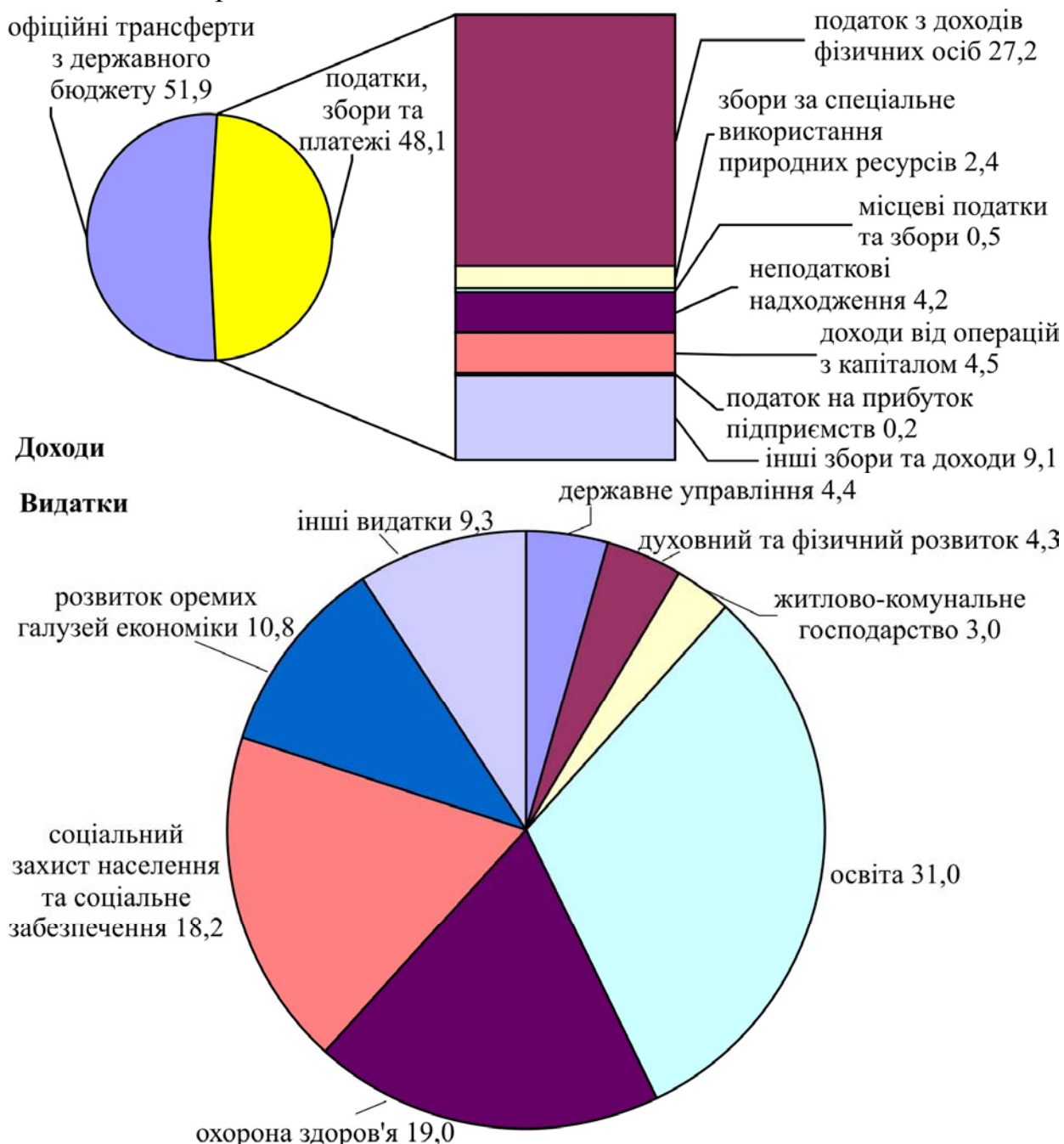

Рис. Структура видатків зведеного бюджету області у 2008 р., відсотків

На розвиток окремих галузей економіки було спрямовано 10,8 % видатків зведеного бюджету області, що засвідчує відсутність стимуляційної ролі

бюджетної політики регіону. Економічний і соціальний розвиток регіону значною мірою залежить від зацікавленості у цьому громадян. для чого необхідно, щоб жителі регіону перетворювалися у суб'єктів господарських відносин.

Цим вимогам відповідав би механізм, побудований на таких засадах: ощадні банки виступають організаторами ефективного використання грошових нагромаджень у вигляді інвестицій, із яких щорічно утримують прибуток. З них певну частину віддавали би вкладникам, а решту у місцевий бюджет, внаслідок чого зросли б можливості економічного розвитку. У таких випадках важливо надавати банкам право залежно від ефективності використання коштів стимулювати їх, підвищуючи відповідний відсоток за вклади. Інша форма активного використання коштів населення для розвитку виробництва та сфери послуг – випуск облігацій. Він дає змогу не лише розширювати діапазон використання грошей, а й певним чином залучати громадян до активного управління соціально-економічного розвитку регіону.

Система формування місцевих бюджетів потребує подальшого реформування. Передусім, необхідно поставити витрати місцевих бюджетів у залежність від доходів на відповідних територіях, створити зацікавленість місцевих органів самоврядування і громади в розвитку виробництва й підвищенні прибутковості своїх територій, підтримати економічно відсталі регіони. Для цього необхідна перебудова фінансових відносин – розроблення фінансового механізму території, що є складовою і динамічною системою. Однак перебудова регіональних фінансів не може зводитися до розробки принципів формування місцевих бюджетів. Вона стосується всієї сукупності відносин щодо розподілу й використання фінансових ресурсів, які створюються на даній території перерозподільних регіональних процесів.

В умовах економічної самостійності регіону докорінно змінюється підхід до інвестиційної та виробничої політики: критична оцінка самої проблеми, чіткого визначення пріоритетів соціально-економічного розвитку й ранжування потреб у часі й просторі.

За обмежених можливостей Централізованого фінансування потрібно порівняти свої потреби з внутрішніми ресурсами розширеного відтворення, тобто економічні результати функціонування господарства мають гарантувати виконання програми економічного і соціального розвитку регіону. Таким чином, встановлюють залежність доходів бюджету від рентабельності функціонування господарства й ефективності використання регіональних ресурсів. Водночас, видаткова частина бюджету повинна підпорядковуватися основному завданню – ефективному розвитку економіки, матеріального і культурного життя громадян.

Література

1. **Василик О.Д.** Державні фінанси України : навч. посібн. – К. : Вид-во "Вища шк.", 2003. – 383 с.
2. **Василенко Л.Д.** Місцеві фінанси та фінансова незалежність / Л.Д. Василенко, П.С. Бабич // Фінанси України. – 2005. – № 7. – С. 112-117.
3. Статистичний щорічник Львівської області за 2008 рік. – Львів, 2009. – Ч. 2. – 312 с.

Стричак Г.В., Лех Г.А. Роль расходов бюджета в обеспечении социально-экономического развития региона

Исследовано влияние местных бюджетов на социально-экономическое развитие регионов. Осуществлена оценка механизма формирования и выполнения местных бюджетов при условиях ограниченности финансовых ресурсов. Определены критерии расходов местных бюджетов.

Stychak G.V., Leh G.A. The role of the budget expenditures in the ensuring of the social and economic development of the regions

The article investigates the influence of local budgets on social and economic development of the regions; it estimates the facility of formation and execution of local budgets under conditions of financial resources insufficiency; it determines the criteria of local budget expenditures.

УДК 339.562.008:692.41

Магістр Н.І. Хомишин;

доц. Ю.І. Біленко, канд. екон. наук – Львівський НУ ім. Івана Франка

ТЕНДЕНЦІЇ У СТРУКТУРІ ПОПИТУ ТА ІМПОРТУ УКРАЇНИ

Проаналізовано зміни у структурі споживання українців, темпи зростання приватного споживання яких за 2000-2008 рр. є найвищими у світі. Протестувавши економетрично кейнсіанську модель, показано великий вплив приватного споживання на ВВП. Досліджено вплив частки продажу товарів, вироблених на території України, на імпорт. Показано, що у структурі попиту товари національного виробництва втрачають свої позиції, проте частка продовольчих товарів зменшується, а непродовольчих – збільшується. Наведено дані еластичності експорту та імпорту щодо певних галузей економіки та розглянуто взаємозв'язок між споживанням та експортно-імпортними операціями України.

Ключові слова: структура попиту, приватне споживання, продовольчі товари, непродовольчі товари, еластичність експорту, еластичність імпорту.

Україна у своєму економічному розвитку значно відрізняється не тільки від країн Європи, а й цілого світу. Середні темпи зростання приватного споживання за 2000-2008 рр. були найвищими в світі [1]. Інші компоненти ВВП, як видно з табл. 1, порівняно з 90-ми роками теж зростають досить високими темпами. Тому можна стверджувати, що таке високе зростання приватного споживання здебільшого спричинене імпортом товарів та послуг з-за кордону. Відповідно, така ситуація певним чином вплинула як на структуру споживання, так і на структуру імпорту.

Табл. 1. Темп зростання компонентів ВВП в Україні, %

Роки	Приватне споживання	Державне споживання	Інвестиції	Експорт	Імпорт
1990-2000	-6,9	-4,1	-18,5	-3,6	-6,6
2000-2008	13,8	2,9	9,6	3,2	8

Для емпіричного тестування кейнсіанської моделі скористаємося регресійною моделлю багатьох змінних, використавши річні дані, які виражені у відсотковій зміні за 1991-2008 рр., в якій ВВП – залежна змінна, а приватне, державне споживання, інвестиції, експорт та імпорт – незалежні змінні.

Отримані оцінки свідчать про наявність прямо пропорційного зв'язку між залежною змінною та приватним споживанням, державними видатками,